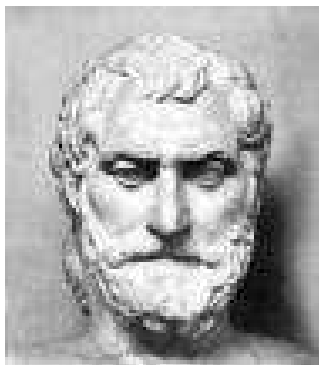

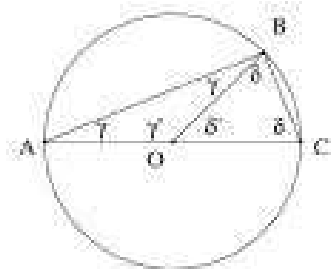
TÁLES z Miléty

Egyptský kňaz a mladý kupec **Táles** stáli za slnečného dňa neďaleko pyramídy a uvažovali o určení jej výšky. **Táles** sa pousmial: *Zmeriam výšku pyramídy*. Kňaz sa nedôverčivo spýtal: *Ako? Ak bude môj tieň práve taký dlhý ako je moja telesná výška, tak v tom okamihu musí merať dĺžka tieňa pyramídy práve toľko, ako je vysoká pyramída*. Jednoduchosť riešenia skrývala matematickú podstatu podobnosti trojuholníkov. To už vtedy dobre vedel **Táles z Miléty**.

Jedným zo siedmich starogréckych mudrcov (*Kleobulus, Solón, Chilon, Pittakos, Bias, Periandros*), slávnych ľudí s praktickou životnou múdrosťou, politickou prezieravosťou a morálnymi kvalitami, bol aj **Táles** (asi 624 – 547 pred n. l.). Narodil sa v Miléte – meste ruží, na pobreží Malej Ázie. Túžba po poznaní súvisela s jeho kupeckým povoláním (obchodoval s olejom a soľou). Veľa cestoval a poznával. Najviac v Egypte, možno i Babylone. V staršom veku sa zamýšľal nad poznanými prírodnými javmi a snažil sa ich usporiadať do nejakého systému a odvodiť z jednotného princípu. Chcel dôjsť rozumovou úvahou od zrejmych tvrdení k menej zrejším. Také poznanie ho očarovalo, stal sa milovníkom múdrosti, prvým historicky známym predstaviteľom starogréckej filozofie.

Táles z Miléty vypočítal, koľko má rok dní (365), poznal výsledky astronomických pozorovaní tak dobre, že dokázal prvý v histórii predpovedať zatmenie Slnka na 28. mája v roku 585 pred našim letopočtom, ktoré vraj ukončilo vojnu medzi lýdskym a médskym kráľom. **Táles** používal kružidlo a uhlomer, vyžadoval dôkazy pre vtedajšie matematické poznatky. Chcel získať základ pre odôvodnenie menej zrejmych poznatkov. Napríklad vedel, že v rovnoramennom trojuholníku sú uhly pri základni zhodné a tiež, že dva trojuholníky sú zhodné, ak sa zhodujú v strane a príslahlých uhloch. Poznal, že súčet uhlov v trojuholníku sa rovná dvom priamym uhlom. Dokázal, že **obvodový uhol vpísaný do polkruhu je pravý** – dnes je to **Tálesova veta**.

Táles bol človek praktický, šikovný technik, obchodník a cestovateľ. Zostrojil dial'komer na určenie vzdialenosti lode od brehu. Spoznal elektrickú príťažlivosť jantáru, ak sa trel látkou, skúmal magnetické vlastnosti niektorých železných rúd. Mal veľa skúseností a patrila k prvým, ktorí chceli poznať odpoveď nielen na otázku *ako sa to počíta?*, ale aj *prečo práve tak*.

Táles založil Milétsku školu iónskych filozofov, ktorí sa snažili, rozumne a logicky, vysvetliť pozorované prírodné javy a dovtedajšie poznatky. Domnievali sa, že pralátkou, z ktorej je všetko zložené, je voda. Začali tým postupne vytvárať svetonázor – pohľad na svet ako celok, ktorý má zmysel. Ukazovali ostatným cestu pre rozumové uvažovanie. **Táles z Miléty** dostal označenie *prvý filozof, fyzik, matematik i astronóm*.

Už za jeho čias ľudia „ohovárali“ filozofov i matematikov. Napríklad o Tálesovi rozširovali takúto príhodu: Vraj raz, keď pri chôdzi pozoroval hviezdy, spadol do studne. Jazyčná deva sa nezdržala – *Chcel vedieť, čo sa deje na nebi, a zabudol, čo má pod nohami*.

Táles zomrel ako vážený občan. Ďalšia legenda, lebo naše poznatky z tej doby sú len veľmi približné a neisté, hovorí, že na jeho hrobe, bol nápis: *Malý je hrob, ale veľká sláva až do neba siaha*. Aj to naznačuje, že **Táles z Miléty** zanechal hlbokú stopu vo vedomí ľudí túžiacich po pravdivom poznaní. Na otázku, čo je najťažšie zo všetkých vecí odpovedal: *Poznať sám seba*. Keď sa ho spýtali, čo je najľahšie, odpovedal: *Poradiť druhým*. O Bohu hlásal, že nemá ani začiatok ani koniec. Pre život v harmónii a cnosti radil: *Nerobte iným to, čo u druhých odsudzujete*.

(dmj)